

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 13 • год. ХСVII • 10 юли 2020 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

СЛАВЕЙНО В ОЧАКВАНЕ НА ТРАКИЙСКИЯ СЪБОР

КОМИТСКОТО СЕЛО ТАЧИ СЛАВНИТЕ СИ ПРЕДЦИ

ДОЦ. Д-Р ГЕОРГИ МИТРИНОВ

И тази година в с. Славейно, Смолянско ще бъде отбелязана годишнината от Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г. Така славейновци ще почетат паметта на своите предци, които активно се включват в борбите за освобождението на родния край от османско владичество. Традиция с над 90-годишна история! През 1928 г. за пръв път в тогавашното с. Карлуково се отбелязва годишнина от Илинденско-Преображенското въстание – 25-годишнината. На трибуната присъстват куп гости с безспорно и спорно минало, свързано с участието им в борбите за национално освобождение. Така например там присъства Христо Стоев – Лакудата като представител на Тракийската организация. След 1903 г. той и други среднородопски революционни дейци като Тодор Хвойнев – Фойню, се отдават и на разбойничество. Поради това ръководителят на революционната организация в края, войводата Пею Шишманов, получава нареж-

дане от ЦК на ВМОРО да се бори срещу тях. На събитието присъства и самият войвода Пею Шишманов, който не е бил многословен, но поканен да се изкаже, изрича следните няколко изречения, по спомени на съвременници: „Такова беше времето. Трябваше да се работи. Направихме каквото можехме“. Кратко, точно и ясно,

без дълги тиради, с които да обяснява тогавашната политическа ситуация, да изтъква своята роля в борбата и т.н.

От тогава, кога последователно, кога с кратки прекъсвания, честването на годишнината се отбелязва и с годините се утвърждава като общоселски събор, измествайки патронния празник на местната черква

„Св. Пророк Илия“ – Илинден. Всяко село в България има свой патронен празник, който събира местните жители, а и потомците на пръсналите се по различни краища техни земляци. Това е празник за всички, свързани със селището, както и за гостите.

Продължава на 6-а стр.

ИЗГРАЖДАТ ПАРАКЛИС В СЕЛО ВЕСЕЛИЕ

Председателят на бургаското тракийско дружество „Странджа“ Стефан Колев е инициатор и дарител за изграждането на параклиса

На 21 юни т.г., Стефан Колев – председател на бургаското Тракийско дружество „Странджа“, направи първа копка на параклиса „Свети Димитър“, който ще бъде изграден в село Веселие, Община Приморско. Освен инициатор, Ст. Колев е и основен дарител на средства за изграждането на храма. На това място, преди 200 години е съществувала църква, носеща името на християнския светец Свети Великомъченик Димитър Солунски Чудотворец, който е един от най-почитаните светци у нас.

В церемонията първа копка участваха и за-

местник председателят на Вълховния комитет на Съюза на тракийските дружества в България Гено Пухов, кметът на община Приморско Димитър Германов, кметът на село Веселие Стойчо Карабинов, представители на читалища от Община Приморско, членове на тракийско дружество „Странджа“ и жители на с. Веселие. Водосветът беше извършен от отец Стилиян,

който служи в храм „Свети Никола“ в Созопол. Гено Пухов и Стефан Колев информираха присъстващите, че са започнали изграждането на тракийски секции във всички населени места на Община Приморско.

След полагагането на основния камък на всички присъстващи беше раздаден курбан в еко-комплекс „Свети Димитър“. За доброто настроение на гостите се погрижи тракийският фолклорен ансамбъл и Лазар Налбантов – народен певец и заместник председател на тракийско дружество „Странджа“. С идеята и дарението, което направи за изграждането на параклис Стефан Колев записа името си сред имената на онези дарители и родолюбци, които са оставили трайна диря в родната история чрез възвисяването на човешкия дух над меркантилното.

СТДБ поздравява Стефан Колев с благородното дело и му пожелава здраве и дълголетие!

ПОБЕДИТЕЛИТЕ

В НАЦИОНАЛНИЯ
УЧЕНИЧЕСКИЯ КОНКУРС
ЗА ЕСЕ И РАЗКАЗ НА ТЕМА
„ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ КОРЕНИТЕ“
(„РОДОВАТА ПАМЕТ Е ЖИВА“)

На стр. 3

ИНТЕРЕС КЪМ ПРОЕКТ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ГРАЖДАНСКОТО УЧАСТИЕ

Представители на ръководството на СТДБ се срещнаха с организаторите на проекта, свързан с неправителствения сектор

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов и заместник председателят на Централното ръководство на СТДБ Михаил Вълков, председател на ямболското тракийско дружество „Тракия“, се срещнаха в Ямбол с организаторите на проекта „Прилагане на модели и политики за насърчаване на гражданското участие за отговорно, споделено и динамично управление на местно ниво“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020, който се изпълнява от Сдружение на Общините от Югоизточен Регион (СОЮР) – Ямбол, Стара Загора, Бургас и Сливен.

В рамките на проекта са извършени сериозни проучвания и анализ на нивото на гражданско участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на местни политики на територията на общините от СОЮР. Създадени са регионални карти, включваща информация за предмета на дейност и основни интереси на неправителствените организации и тяхната обществена активност.

Целта на тези дейности е да бъдат установени както дефицитите, така и потенциала за внедряване на ефективни механизми за гражданско участие в работата на общините, да бъдат изведени успешни модели за изграждане на капацитет за гражданско участие при дефиниране, изпълнение и мониторинг на местни политики.

Резултатите от изследването ще бъдат предоставени на неправителствени организации като Съюза на тракийските дружества в България, който на територията на Югоизточния регион има изградени тракийски дружества в Ямбол, Стара Загора, Сливен и Бургас.

ОТКРИХА БЮСТ ПАМЕТНИК НА БОЖИДАР ДИМИТРОВ В СОЗОПОЛ

На втората годишнина от смъртта на изтъкнатия историк проф. Божидар Димитров, бе открит бюст-паметник в неговия роден град. Той е поставен във фойето на Археологическия музей в Созопол, който след решение на Общински съвет вече носи неговото име. Бронзовата пластика е дарение от дългогодишният му приятел Турхут Исмаил, а неин автор е небезизвестният скулптор Иван Тотев, който бяха сред официалните гости на събитието.

Продължава на 2-а стр.

ИКОНА ОТ ЖЕЛЯЗНАТА ЧЕРКВА „СВЕТИ СТЕФАН“ В РОДОПСКИ МАНАСТИР

Панихида за Екзарх Йосиф в софийския храм „Света Неделя“

■ Храм „Свети Йоан Предтеча“ в град Кърджали – светата обител на Източни Родопи

Българската православна църква отбеляза 150 годишнината на Българската екзархия. Един родолюбец – известният български хирург онколог проф. Иван Гаврилов, продължава неуморно своята дарителска дейност, подчинена на висока цел – да се припомни дейността на Българската екзархия и нейните духовни водачи за целокупна България: Мизия, Тракия и Македония.

Вниманието на щедрия дарител е към Източни Родопи. В последните години той осъществи многобройни културни инициативи, припомнящи последователната дейност на Българската екзархия и Българската патриаршия за този район.

В края на м.юни за средновековния манастир „Св. Йоан Предтеча“ в гр. Кърджали бе предаден скъп дар – иконно изображение на „Св. Богородица със светите братя Кирил и Методий“ от Желязната черква „Св.

Стефан“ в Истанбул, осветена от Негово Блаженство Екзарх Йосиф I Български на 8 септември 1898 г.

Няколко дни преди дарението му, на 20 юни – дата на блажената кончина на екзарх Йосиф, на гроба му до митрополитския катедрален храм

„Св. Неделя“ в София бе отслужена панихида по повод на 180 години от рождението и 105 години от упокоението на видния български духовник.

Проф. Иван Гаврилов донесе в Кърджали и част от тиража на мемориална картичка в памет на Екзарх Йосиф I Български. Дарението на българския лекар припомни и съществуването на „българската болница“ в Цариград и добродетелната дейност на наши медици в столицата на Османската империя по време на Екзархията.

Иконата на „Св. Богородица със светите братя Кирил и Методий“ в манастира „Св. Йоан Предтеча“ внесе празничност и светлина в родопския град.

■ Проф. Иван Гаврилов с дарената икона в Кърджали

ОБЩИНА МОМЧИЛГРАД ИСКА КУЛТОВИЯ ЦЕНТЪР КРАЙ ТАТУЛ ЗА 10 ГОДИНИ

Община Момчилград поиска от министъра на културата да ѝ бъде предоставен за ползване и управление „Култов център – Татул“. Обектът е недвижима културна ценност от национално значение и е публична държавна собственост. В момента се управлява от Министерство на културата. Община Момчилград иска археологическия комплекс да ѝ бъде предоставен безвъзмездно за 10 години. Само така ще може да се кандидатства с проекти по различни програми. Целта е да се намерят източници за финансиране, за да се извършат различни дейности като реставрация, консервация, експониране и социализация. През годините под въздействието на неблагоприятни метеорологични явления има нанесени щети върху археологическия паметник. Отстраняването им не е по силите на община Момчилград и единствения начин да се съхрани емблематичния за България обект е да се намери външно финансиране. Реализирането на проекти би направило култовия център по-атрактивен за български и чужди турис.

ОТКРИХА БЮСТ ПАМЕТНИК НА...

(Продължение от 1-а стр.)

Да засвидетелстват уважението си към проф. Димитров дойдоха още Вълчо Чолаков – областен управител, Георги Пинелов – председател на Общински съвет, Тодор Дамянов – зам. кмет, проф. Иван Христов – зам. директор на НИМ, общински съветници, кап. I ранг Дарин Попов, Илиян Янчев – кмет на Малко Търново, членове на семейството на професора, негови близки приятели и съграждани. Трогателни поздравителни адреси бяха прочетени от името на министъра на културата Боил Банов и директора на НИМ Бони Петрунова.

„Всички знаем какъв е неговият принос за Созопол, за България, един българин с главно „Б“, родолюбец, човек, който отдаде целия си живот в служба на

Отечеството“, каза Кметът Тихомир Янакиев и тържествено откри монументът. „Искам да пожелая на всички да продължим да следваме неговия дух, неговата борбеност и неговата гордост за това, че сме българи. Той беше и е институция за България“, каза областният управител Вълчо Чолаков. Директорът на ОКИ „Музеен център“ Димитър Недев обяви и още едно дарение, това на олимпийския шампион по борба и известен ко-

лекционер Боян Радев. В памет на своя приятел Божидар Димитров, той дари римска надгробна стела II-III век, която вече е експонирана в Археологическия музей. На втория етаж на музея бе разположена гостуващата фотоизложба на НИМ с кадри от забележителния живот на проф. Димитров под наслов „Той живя за България“. За своите заслуги към историята и съхраняването на традициите, през 2009 година проф.

Димитров бе удостоен със званието Почетен гражданин на Созопол. В негова памет, с решение на Общинския съвет в Созопол, една от улиците и Археологическият музей в града носят неговото име. За място на бюст паметника е избрано фойето на Археологическия музей, носещ името на проф. Божидар Димитров. Като дългогодишен директор

на Националния исторически музей той поставя във фокуса на общественото внимание културно-историческото ни наследство, като фактор за съхраняване на националната идентичност. Животът му бе отдаден на историята, християнските ценности и общонационалната кауза, сподели директорът на музея Димитър Недев: „Той беше созополчанин не само по душа, но и по призвание. Човек, „шит“ с голямата игла, широкостроян. Интересен събеседник и сладкодумен разказвач. Той има, със своя принос и обществен, и политически, и научен, запазено място в новата история на Созопол“.

Освен в Созопол, професорът вече има паметник в карнобатското село Искра – родно място на неговия приятел и съмишленик Турхут Исмаил. Автор на бронзовата пластика е известният пловдивски скулптор Иван Тотев. Трета отливка вече е готова и скоро ще заминат за Ново село в Македония, където е пръсната част от праха на Божидар Димитров, каза за БНР Бургас Турхут Исмаил и добави: „Това е паметник на неговия начин на мислене, на неговото поведение. В тези бурни времена всички сме на един кораб – корабът е майка България“

в Националния конкурс за есе и разказ за ученици на тема „Завръщане към корените“ – 2020 (Родовата памет е жива)

Изпод перото на твореца са излезли още: „История на Борово, Средни Родопи“ (изд. 2003 г. и 2015 г.); „Кръстов – Кръстова гора“ (2003 г., 2011 г.); „Майка“ (повест, 2013 г.); „Родопски разкази“ (сборник, 2015 г.); „История на манастира Кръстова гора“ (2018 г.). Игнат Бедров живее и твори в Борово.

ТОДОР КОРУЕВ

Овчарите били главните действащи лица в театъра на хорото. Те рядко си идват в селото, но когато са тук, както е на Петровден и Илинден, превземат хорото. Как го е виждал Васил Дечов: „Овчарите един по един или неколцина заедно се хващат на хорото за поясите. Последното се разширява и окръглява. След един час от дохождането на овчарите и курдисването на гайдата (Гайдаджията, горд като всички други овчари! – б.а.) хорото има следущия изглед: първата (мъжката) полуверига се състои от 30-40 момци, от които овчарите са на мъжкия поводник – (десното крило), а другите момци до женския поводник (лявото крило). Овчарите са облечени в гиздилните си дрехи, но са по ръкава (без долами). На сияхлъците им са запасани пищови, кара-кулаци (ятагани), малки ножове, харбии всички други по-лъскави дрънкалки. На шарфетите (чалмите)/ им са забодени варакосани китки, а отзад връз плещите им се разстилат и развяват дългите и гъстите им чамбаси, разчесани като момски коси. На краката си носят калеври, обточени с широки ивици от червен мешин, или пък са по терлици (без калеври), ако хорото е направено в някоя суха ливада. Другите момци са по-скромно облечени и не са въоръжени. Момите, които съставляват втората полуверига, и те тоже са хванали за поясите си... На опашката (крайното ляво крило на хорото) се нахватали най-дребните момиченца и деца. Така съставено хорото представлява пъстра змийнообразна дълга верига, която се върти спирално около гайдаджията.“ Спектакълът продължава: Стари и млади кехаи, други селяни и гостите са насядали кръстомноги пред харкоми с вино, чеверме, прясно сирене и още мезелъци, гредат към хорото и въртят мухабет. Приказката без гайда не върви, та затуй до кехаите са седнали и гайдаджии и им свирят. А на хорото хороводците, сменящи се един след друг след 4-5 обиколки, лепят на челото на гайдаджията монета (Дечов уточнява – грошче, металик, бешлик, алталък...) Играта си има правила: годеницата или галъвницата на момъка, който повежда хорото, се хваща на женския поводник (т.е. първа), но винаги до неин сродник. Някои по-ербап мома може да се хване на женския поводник само за да покаже, че гали момчето, което води хорото. И това е нещо като публично признание, на което реакциите са различни. Кехаите и те отвреме навреме стават и крачат до хорото и залепят пара по челата на гайдаджията и хороводците. С други думи – бащата е доволен от своя син, кехаята – от своя овчар. Виночерпец разнася харкома вино да има и за играещите момци. Някои от тях изваждат пищовите или карадагските си револвери и гърмят възбарце (по посока на небето), да се покажат по-юстюн (по-горе) от другите. Попочерпили се кехаите, вече кефлии, подбират гайдаджии си със себе си и отиват на хорището, като се хващат до хороводца, който от уважение отстъпва мястото на кехаята до него. Курдид-

ПЕТРОВСКОТО ХОРО НЯМА РАВНО

салите се гайди дружно засвирват първом на вървеж, но скоро преминават на рипкане. Тогава, но по-добре пак да „повикам“ Дечов, та кой ще го разкаже по-колоритно от него: „... картината се променя. Хороводецът-кехая, щом чуе променението на свирнята, минутно вирнува

назад главата, увида (махнува) хороводната кърпа от рамото, завърта я във въздуха на главата и се провиква: „хаайде! хоппа! След тоя знак всички играчи се разрипкват (заскачат) и рукат: хайда! ухху, хоппа! хайди рррр...ръха! От рипкането и клаткането насам-натам овчарските чамбаси се развяват във въздуха, оръжията им заедно със селяхлъците се подмятат нагоре-надолу, краищата на дългите им ножове се удрят едни у други и звънтят, пиринчените паласки и ахламарниците дрънкат и се люшкат, земята тънти и пр. Вред тоя шум и кипез гайдажиите ускоряват свирнята, а начуканите и тъошки кехаи с всичките си сили се напъват да рипкат и въртят хорото. Те се навеждат, изпъчват се назад, клекат, вият се настрана; но колко и да пресилват и мъчат, виното и старостта не им позволяват да се движат бърже напред. Кехаите рипкат и се клаткат

на хорото, докато превратките от шалварите се спуснат и видят под поясите, т.е. докато капнат от умора... Когато дойдат до това дърехе, те се пушат от хорото и сядат на първото си място при харкомите с виното.”

Кехаите са се оттегли уморени и избухват крамолите кой да води хорото – овчарите ли, дялгерите ли, терзиите ли. Момците започват да се блъскат, да се ругаят и псуват, люто да се заканват, раздават се „кукуди“ (юмруци). Ако кехаите не успеят да ги разгърват, работата може да се изпусне и да се стигне до бахтаница, в която някой ще изяде лобутя и нечия глава да бъде

счупена. Татко казваше, че брат му Ташо често разтурял хорото в Райково, защото искал той да го води и ако не му отстъпвали, раздавал кукуди наляво и надясно: „Беше яко, „подивяваше“ горе по мандрите и на хорото си показваше силата“. В Чокманово не ставало хорото, да не „бахтот будно“. Чокманските овчари викали на дялгерите: „Назад бе, мазилки, ъ е съм пашаско куче, я ша водя хоросо!“ Самочувствие имали, защото са били покровителствани от влиятелни турски аги и бейове. Константин Канев описва как на един Петровден в Горно Дерекъй овчарите „наринали“ дялгерите и Цървулан кехая Георги се радвал на своите момчета, опъвал от лулата и викал: „Удрия, бря овчаря, за какво ва сам хранил чосто млеко и неприсет качамак“. Момчетата вземали страната на дялгерите и подвиквали на овчарите: „В гора пасло, в гора расло, балкански

*Терзийо, гидийо, сехната понтийо,
Мене ме мама тебе не дава,
Че ти цял ден ходиш
Та кроиш и шиеш.
И вечер кога дойдеш
Носиш на игла сиренце
И в напрасникан масалце...*

По-отгоре написах бахтаница, та ме засърбя езикът да пробутам един хасковски лаф. Срещнали се двама асковлии след сбора в село Корен, единият пита другият: „На сбора беше ль? Бях, ам ни бях ль? Бахтане имаше ль? Имаше, ам нямаше ль? Кога бахтаха? Мене, ам тебе ль?“

Връщам се на родопското хорище. Къде икиндия кехаите и по-възрастните женени си тръгват, отиват по кръчмите и в домовете си да продължат празника (Петровден или Илинден). И момите са си отишли. Само момците остават до мръкване на хорището. Поиграват цифтова ръченица (поседница) и накрая го удрят на физическо боре, иначе казано – пехливанлък. Тук партиите са две – от едната страна овчарите и сулинаджиите, от другата – момчетата от останалите съсловия. И докато овчарите на Петровден навсякъде са по- и най- и обират лаврите, в пехливанлъка често падат на гръб. Дялгерите, макар и по-дребни ръстово, се оказват с по-заякнали мускули от зидарлъка, и по-пъргави, а овчарите – по-едри, но и по-тромави.

Празникът няма свършване и хората също. По къщите гошавката и веселбата продължава на широките потони. И тук се играят хора, че чак къщата се тресе. Дебелите борикови дъски на пода издържали на тропота, така и не се изпълнил меракът на марецките овчари да счупят поне една дъска на потона в къщата на кехая Петър Чакъра от Долно Дерекъй, на Петровден и да се разчуе, че е сломена от игране на хорото. Тези хора се наричат манастирски. Жените по потоните не сучат (трият си ходилата на нозете у земята) както на хорището, а рипат и тропат като мъжете. Знам ли защо – може би под къщния покрив получават по-голяма свобода и право в нещо, макар и не за дълго да се равнят с мъжете.

Шареното хорото си пробива път късно, в Славейно съпротивата

момите да играят „ду москисе“ продължила цели двайсет години. „Шуфрантии с шуфрантиите, ду москиса ша играйте, а! – крещели старите срещу опитите да се

ошари хорото. Но през 1930 г. бил направен пробивът. Един момък се хванал с годеницата си на хорото. Населението се разделило на две групи – едните поддържали годените и шареното хорото, другите били против него. Докато про-

дължавали караниците, 50-годишният Атанас Марински хванал 60 годишната жена и завили шарено хорото. Баба Костадинца засуквала и завиквала: „Хате мори, хате на шараносу скору! Ни моите да ва я страх! Хате!“ Като видели старата двойка, хората се учудили и общ смях залял поляната. Нахвашали се моми и момци. Станало голямо шарено хорото. Оттогава спряла и борбата за шареното хорото“, – разказва Петко Карапетков.

Момчиловецът Цачо Зоичин пък описва живописно как с един свой приятел превземат тая битова средновековна крепост – „шареното хорото“. Хващат се между момите и то до техни близки. „Но става нещо неочаквано. Изправя се един от старците – Ельо Кановъоски – със своята исполинска снага. Гайдата изръмжа и спря. Хорото утихна...“ Бре, бре! Какво меса сва. Де се е чуло и видело в нашето село шерано хорото да се играе! Резилъ! Потънах. Притъмня ми пред очите. Хорото се зави в обратна посока... Пуснахме се като попарени от хорото. Жените се отдръпнаха, за да ни направят път да минем като прокажени.“ Разминало се е на смелите младежи – можело да ги затворят в подника, в който държали добитък, заварен да пасе в чужда ливада, а и провинилилите се селяни вкарват вътре. Но работата не свършва само с тикването в подника. Пъдаринът го посещавал често с грамаден жоп? Крепостта паднала по-късно.

У Георги Пашев намирам спомена, който ми е потребен: „Рядко павелец не може да играе. Да не разбираш стъпката на хорото – това е докание и за тебе, и за него. Който не може да следва такта или както казват „не угада“, пречи на другите“. Не е за чудене, че една майка в Момчиловци учила нощем тайничко непохватния си в танца син, та да не „рипа като мечетище“ и да се орезили на Петровден. Драго ми е, че и в днешното поевропейско време все повече млади българи вече смятат за докание да не могат да играят едно или друго хорото. Засиленият интерес у нас към народните танци не може да не ни сгръва българската душаща...

От книгата „Овньо льо, вакал каматан...“

БЯЛАТА РИЗА НА НЕБЕСНИЯ ГУРБЕТЧИЯ

Слово за поетичния сборник на български и руски език

„Площад Надежды“ от Ивайло Балабанов

ИВАН ЕНЧЕВ

С особено вълнение разтворих двуезичния сборник „Площад „Надежда“ (Ивайло Балабанов. „Площад Надежды“. Стихотворения. Москва. Редакционно-издателски дом „Российский писатель“, 2018). Преводач и съставител Валерий Латинин.

Подобна антологична книга отдавна беше редно да излезе. Със своите високи художествени качества поезията на Ивайло Балабанов заслужава да бъде огласена по-обстойно и на други езици освен българския. Този сборник вече изпълнява една благородна духовна мисия. Изданието е с твърди корици и е оригинално оформено полиграфически като част от руската поредица „Современная славянская поэзия“. Включва петдесет и една от най-добрите лирически творби на талантливия поет, достойни да бъдат превеждани на всеки чужд език по света.

В този кратък пролог към многообразната лирика на Ивайло Балабанов още от началото ме сърби езика да изрека най-първото си впечатление от сборника „Площад Надежды“ („Площад „Надежда“), събрал в едно като на длан най-въздействащите художествени сполуки на твореца. Започвам със **символичната бяла мъжка риза** на Поета. Къде ли не е била тя! Какво ли не е видяла по трудното битуване през бурното ежедневие! Една предълга драматична (дори епична!) борба в дирене на пътя към святата истина за тъй необходимото ни човешко общуване между хората.

Тя беше герб и символ, духовно облекло.

Не просто бяла риза, а жреческа одяжда и знак, че в този свят, прогнл от старо зло, все още има песен и вяра, и надежда...

/Бяла риза/

Само песента, вярата и надеждата крепят оптимизма на нерадостната душа на Поета. Тя е облечена с чиста бяла риза, но сянката на това „духовно облекло“, ушито от ангелски криле, е хладна. Тази сянка на днешното ни бездуховно време е тъмна и черна, дори мрачна! Едва ли ще я просветли със сиянието си само едно момичешко пиано от третия етаж („Пиано в неделя“), огласило цялата околност като блъбукането на пролетно ручейче след топене на снеговете в гордата планина, която живее в най-съкровените спомени на лирическият герой, отдавна напуснал своя корен („Вина“). Не може да разведри трайно тягостната обстановка на съвременното ни всекидневие и красотата на „жената с белия шал“, която като дивна самодива прекосява хоризонта „на всичките тъжни мъже от кварта-

ла“ и оставя без дъх Поета („Очи“). Безпомощна е и осанката на красавицата, която притичва през дъжда, очертаващ нейното стройно тяло, за да остане живо то вдън душата на записаните мъжища, които я изпращат със скрита завист към нейния „късоглед“ съпруг, който „ще забрави да я целуне“, но те ще я сънуват в обятията си цяла нощ („Жена в дъжда“). Сянката на мизерното съвременно съществуване продължава да тегне над главите на всички българи като тежък градоносен облак. Срещу такава опустошителна сила на националната ни разруха Поетът е безсилен да се пребори. Той я заклеява с печата на своето изповедно откровение, което съдържа и двойствен смисъл, че днес народът ни няма решаваща дума абсолютно за нищо в държавните дела: *Вкупом станаме неми и вятърът ще развее пращца ни поен в глухия Божи безкрай. Нещо лошо се случи: народът ни спря да пее и къде е душата му днес даже Господ не знай.*

(„Нещо лошо се случи“)

Тъжна е тази поезия, тъжна и драматична. В такава откровено мъжка лирика твърде рядко просветват слънчевите лъчи на радостта, процедени през джунглата на нечовешките отношения между хората, живеещи сред материална и духовна съсия. Години наред в сбъркани ни преход към демокрация живеем уж свободни, а всъщност сме „в ново робство, под игото на български аги“ („Апел“, „Българин“, „Стихотворение без метафори“ и др.). Мнозина наши сънародници вече се чуждеят и срамуват от българското, за да станат „с дяволското ортаци“. Патриотичната съвест на поета е така унижена и обидена, че той не може да не възкликне със сатиричен гняв.

Внушението на подобни стихове е потресаващо категорично. Впрочем цялото „Стихотворение без метафори“ е безмилостна сатира срещу настоящата мизерна българска обществена, политическа, материална и духовна действителност. *Живял сред вас гръмогласно - натрунал ток за гръм и мълнии, аз викам с болка любовородна: „Омръзна ми от топли българи!“*

Подобно е въздействието и на „Апел“, където поетът осъжда днешните предатели на изконните интереси на България „за чистата и свята република“ на Васил Левски и се възмущава: „Българийо, къде са ти юнаците?“ А след това призовава гражданската съвест на честните българи:

Пазете си омразата, момчета!

Да се сплетем като бодлива тел.

Неволно сравнявам гражданския апел на Ивайло Балабанов, като истински съвременен български наро-

ден будител, с призивите на възрожденеца Добри Чинтулов, който в мрака на османската робия зове: „Стани, стани, юнак балкански!“

Прекъсвам тази тревожна тема с болка в сърцето. За малко разведряване на настроението ще посоча някои биографични факти от живота на поета. **Първата самостоятелна книга на Ивайло Балабанов е стихосбирката „Да се загледаш в звезда“ (1979). Следват: „Окова за щурец“ (1984), „Парола „Любов“ (1988), „Религия“ (1990), „Тракийски реквием“ (1997), „Избрано“ (1998), „Песни за старо вино“ (2003), „Небесен гурбетчия“ (2010), „Българска молитва“ (2011) и др.**

Сред творбите в мажорна гама извисява ръст емблематичното стихотворение с епичен заряд „Принос към Европейската история“. То е поетичен апофеоз на българщината. Противопоставяйки древния живот в Европа и България, поетът с гордост заявява, че в миналото малката ни християнска Родина се превръща „в страшна вълча яма“ за вероломното настъпление на иноверните нашественици от Азия:

Със кремъклия пушка, с проста сопа, със кремък и стрела от бучиниши дедите ни завардиха Европа и турците не стигнаха Париж.

Родолюбивата душа на твореца не престава да скърби за несправедливо отнетите изконно български земи в Северна Добруджа („Добруджански светулки“). Още по-жестокото тя е наранена и унижена от трагичната съдба на Беломорска и Одринска Тракия след разорението през 1913 г. и позорния Ньойски договор (1919 г.). С тръпнеца ръка на сърцето Ивайло Балабанов изповядва своята патриотична мъка: *И аз разбирам, че душата ми е разделена – едната – в мен, но другата е там – в треви и брош, че южната ни граница е кървавочервена, защото е чертана не с молив, а с нож.*

(„Тракийски реквием“)

Такива горчиви думи не се изричат лесно без преглътнати сълзи. По своя патриотичен заряд те се родят с болката на Иван Вазов в елегията „Новото гробище над Сливница“ за друга една трагедия край западната ни граница.

В книгата преобладават стихотворенията, пресъздаващи образа на Родината ни. Сред тях като че ли най-ярко се отличава „Разговор с Роден“. Тук поетът, изреждайки всички възможни скулптури за България, посочва твърде трагични

детайли от нашата многовековна история (*калпак посечен; орач, запрегнат в три синджира; глава на войн ослепен; торс на Балканджи Йово*). И всичко това – изваяно от червена глина!

Решението точно на въпроса е в следната метафора, комай: една жена, която крачи боса,

а пък жарта пред нея няма край.

(Разговор с Роден)

На различни места в текстовете като органична част от техния патриотичен заряд се споменават

и символи съумява да проникне в същността на нещата, разчитайки на тяхната многопосочна наситеност. Не спира да обогатява съдържанието на своето творческо намерение с нови и нови внушения на чувства и обобщения чрез предметни и психологически детайли, докато не зареди до краен предел същността на заложената тема. И читателят се наслаждава на духовната сладост на поредното неподражаемо творение на един словесен чародеец, който сякаш е прочел неговите неогласени тревоги и доверително е откликнал на тях. Навсякъде речта е гладка, изказът ясен, без излишно претоварване. Поетът владее невероятното умение да прецизира обема и съдържанието на текста. Ще го оприлича на виртуозен цигулар, който за всеки концерт настройва струните на своята цигулка така „тъничко“, че нито да са хлабави, нито да се скъсат от пренатягане, за да му служат по-вълшебен начин. Тук струни на твореца са думите, словосъчетанията и всичко останало, което се нарича талант!

И с поредната си книга „Площад „Надежда“ Ивайло Балабанов отново потвърждава, че е самороден творец, със свой собствен характерен почерк, който го прави разпознаваем сред другите поети. Той създава жизнена поезия, а не хилави съчинения по догмите на занаятчийството. Когато четеш неговите стихове, забравяш за всичките си ежедневни главоболия. Чувстваш се като в духовен кът, изцяло отдален на поетичната вглъбеност, предизвикана от естественото умение на автора да внушава въздействащи настроения, чувства, страсти, болка, възхита и психологическо-философски обобщения за живота.

В нарушение на протокола ще спомена и една творба, която не е включена в този сборник. Ето само началото на изстраданата поема „Съпротива“:

Когато става дума за летен,

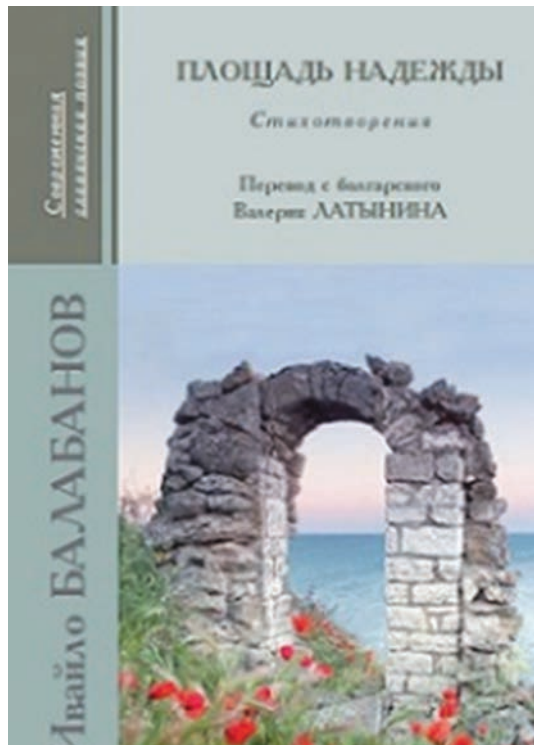
то значи става дума и за кал.

Небето също не е до колена –

това прекрасно вече съм разбрал.

Живях като небесен гурбетчия...

Както се казва по народному: на този небесен гурбетчия доста фаворизирани поети са длъжни да му поливат топла вода като чираци, за да си мие ръцете след своя пореден майсторски труд над белия лист като заклет труженик на духовното поприще. И в книгата „Площад „Надежда“ творбите на Ивайло Балабанов излъчват своя характерна релефност като пореден фрагмент от общата архитектурника на цялостното му поетическо творчество. То е една лиро-епична българска панорама, в която са интегрирани картини и пълнокръвни чувства с призови и надежда за повече човечност между хората. Тази поезия има своето трайно място в съвременната българската художествена литература и заслужава да остане в нейната съкровищница за следващите поколения четящи българи.

КОМИТСКОТО СЕЛО ТАЧИ СЛАВНИТЕ СИ ПРЕДЦИ

ДОЦ. Д-Р ГЕОРГИ МИТРИНОВ

Продължава от стр. 1

Славейновският събор, провеждан традиционно в първата събота и неделя на месец август, около големия християнски празник Преображение Господне, когато избухва въстанието в поробена Тракия през 1903 г., отдавна е надскочил тия тесни рамки. На него си припомняме борбите за духовна и политическа свобода, водени от нашите предци. Ето някои важни факти от участието им в тия борби:

1. През пролетта на 1902 г. в Чепеларе пристига идеологът на борбата за освобождение на българите от Македония и Тракия Гоце Делчев, с цел да се преодолее разрухата в местната революционна организация в Среднородопието след недалновидното ръководство на върховистките ръководители Вълчо Сарафов и Константин (Вълчо) Антонов – Сеченката. И Гоце Делчев прави своя правилен избор – за ръководител е определен учителят Пею Шишманов от с. Карлуково. В резултат само за 1 година революционната организация в Ахъчелебийско е преобразена. Населението отново е обнадеждено и се включва активно в дейността ѝ, въпреки липсата на оръжие, а и на събраните и изпратени вече за него пари, потънали в нечий каси и джобове.

2. Село Карлуково се превръща в революционен център за пример. Няма революционен деец, посетил селото, който да не е изказал възхитата си от стройната организация, която е царяла тук. Във времето на всеобщ български подем в една огромна територия от Македония до Странджа, съпроводен и с множество афери, вследствие на предателства (да си припомним и Левочевската афера в Среднородопието, при която кметът на с. Левочево предава на турските власти Тодор Хвойнев и неговите другари), Карлуково е сред малкото села не допуснали предателство, което говори за сплотеността и за високия морал на местните революционни дейатели, както и на цялото население.

3. Несъмнено трябва да се изтъкне саможертвата на знаменосеца на районната чета Колю Шишманов, който през пролетта на 1904 г. ранен в сражение с турска войска, се самоубива, за да не попадне жив във вражески ръце. И след това сплотеността на карлуковци и твърдата им решимост да спасят селото и революционната организация от провал. Тялото на убития четник е изложено в центъра на селото и цялото население е принудено да премине покрай него за разпознаване. Но никой, дори най-близките му роднини не показ-

Знамето на Ахъчелебийската чета

ват, че познават убития. На заповедта на турския военачалник тялото да бъде погребано в селските гробища, местните първенци начело със свещеника Емануил Беев, също революционен деец, отказват под предлог, че е непознат и може да не е християнин. Погребан е извън гробището, като впоследствие свещеникът скришом прави опело.

4. На конгреса на Петрова нива в Странджа проведен в края на юни 1903 г., е взето решение в Ахъчелебийско да не се вдига въоръжено въстание, поради липса на въоръжение, а и заради малобройността на българското християнско население. Местните чети в разгара на въстанието, разположени в българска територия, са пленени и разоръжени от български погранични военни подразделения. Такава е съдбата и на Карлуковската чета, отседнала в местността Имарет дере. Но с това не приключва нейното участие във въстанието. Във връзка с избухването му по Кръстовден в

ската митница в местността Каракулас на тогавашната граница с България. Поради скоро падналия сняг изпълнението на задачата се отлага за известно време. През нощта на 31 октомври четата извършва нападението. В разгорялото се сражение

загива четникът Яню Драгнев от с. Петково.

5. В навечерието на Балканската война (1912–1913 г.) в пункта в гр. Пловдив, където се зачисляват доброволци за участие в скорош-

Даръдере (дн. Златоград), макар златоградци да не признават това освобождение, защото не било извършено от редовна войскава част.

6. И още един голям принос е този по спасяването на среднородопските християнски села от разорението, което изживяват нашите събратя в Източна и Западна Тракия през Междусъюзническата война от 1913 г. Тогава карлуковската и чокмановската чета, както и войсковото подразделение от 300 матроса на капитан-лейтенант Ангел Димитров, родом от с. Арда, организира отбраната на селата по горното поречие на р. Арда, възпират многобройния башибозук, напирал от изток (Ардинско) и от юг (Ксантийско и Драмско). Във времето, в което даръдерци

Пею Шишманов

чен в района на с. Ак бунар (дн. Бял извор, Ардинско), до идването на редовна българска войска. Това са едва няколко шриха от богатата революционна история на Карлуково, които обаче ни дават право да се гордеем с нашите предци – герои в една величава епопея. И ако отдаваме почит на тях, не можем да

не отдадем дължимото и на летописците на тая славна история, защото знайно е, че „историята се пише с кръв“, но ако не бъде увековечена, тя се забравя. Благодарение на нашите краеведи и прекрасни изследователи на революционната история на Карлуково и на Ахъчелебийско като цяло – народният учител Петко Карапетков и неговият достоен следовник д-р Стефан Илчевски – ние имаме летопис на славните революционни времена. Тук му е мястото да се припомним думите на краеведа Стефан Илчевски, според когото времето на провеждане на събо-

ра в Славейно трябва да е и време за равностетка на всеки един от нас, потомците на ония славни люде, загърбили собственото си добруване и благуване в името на свободата, с какво ние сме достойни да носим името славейновец в днешното време, при днешните реалности, и с какво всеки от нас допринася нашата славна история да има достойно продължение, а да не се превърне в една приказка с легендарен оттенък в потънала в прах забравена книга. Доколко ние

сме запазили добродетелите на нашите славни предци? Това, че присъстваме на събора, дава частичен отговор на въпроса, но първа трябва още много да доказваме с действия правото да се наречем славейновци – име, което всеки от жителите на селото, а и от потомците на многобройните изселници, носи с достойнство.

Родопският конгрес на ВМОРО

КЛЕТВАТА

„Во имя Отца и Сына и Святого духа, заклевам се в името на Всевишния и Всемогущия бог и в душата си, че за слава на своя народ и за чест на Православната и Христова вяра точно и неотклонно ще изпълнявам заповедите на комитета, ще се бия яростно срещу миризливия турчин, поробил отечеството ми България, както и срещу всички народни изедници и душмани. Ще забия 500-годишния ръждясал български нож в гърдите не келявия султан но ще бъде верен на другарите си до последното ми издихание като няма да отстъпвам, нито да издавам нищо, никъде и никому, дори и под най-страшни мъки.

Ако престъпня клетвата си, да бъде проклет от целия български народ и да ме постигне най-тежкото божие наказание.

Бог да ми е на помощ! Амин!“

Това е клетвата на поборниците от Ахъчелебийско

Серския революционен окръг, с писмо от 23 септември 1903 г. ЦК на ВМОРО нарежда на войводата Пею Шишманов да сформира нова чета, с която да бомбардира тур-

ните военни действия, се случва нещо невиджано. Пристигат под строй голяма група доброволци от с. Карлуково, Ахъчелебийско със свой командир и със свое знаме. Те искат да бъдат включени като отделно доброволческо подразделение в българското опълчение. Но доброволците са разхвърляни в различни подразделения на сформирания се опълчение. От своя страна карлуковци се отнасят за съдействие към своя именит земляк Стою Шишков. В резултат на това след доста перипетии повечето карлуковци са включени във взвод към Четвърта погранична рота на 21-и пехотен средногорски полк. За командир на взвода е назначен войводата Пею Шишманов. Карлуковските доброволци участват активно във военните действия, освобождават селищата по поречието на р. Малка Арда, в Бялзворско и Ксантийско, за да стигнат до гр. Гюмюрджина, където четата е разформирована. Те освобождават и

(златоградчани) са стигнали чак до Чепеларе в своя бяг, а устовци и райковци са също на север от Рожен, отгатык старата граница; когато петковци с целия си добитък са се преселили в местността Иноглово, в близост до границата, карлуковци остават на своя пост. Те не напускат селото си. Голяма част от годното да носи оръжие мъжко население е по фронтовете и дори невръстни юноши се записват в карлуковската чета, която успява да възпре башибозука, съсредото-

Лобното място на Колю Шишманов

ИЗЛИЗА ПЕСНОПОЙКА ЗА СТАЙКА ГЪОКОВА

Книга с най-известните песни на обичаната тракийска певица Стайка Гъокова излиза от печат. В песнопойката са събрани и незабравими моменти от живота и творческия път на певицата, родена в карнобатското село Смолник. По-известните песни от репертоара като „Аврам Зорница думаше...“, „Тръгнала е Йово, Йовке ле...“, „Липса на Стоян булчето...“, „Изкачил ми се млад Стефан“ и други са нотирани от концертмайстора на ансамбъл „Тракия“, гъдуларя Николай Паскалев.

Песнопойката е посветена на 90 години от рождението на Стайка Гъокова, която от 1951 г. е солистка в Радио София. Пяла е с най-известните народни групи в Тракия - като Първомайската група, Леновската, Конушенската и други. От десет години в Карнобат се провежда конкурс-надпяване с нейните песни, а Стайка Гъокова е почетен член на журито.

В СМОЛЯН - БЮСТ-ПАМЕТНИК НА РАДКА КУШЛЕВА

На 12 юли в Смолян ще се открие бюст-паметник на „родопския славей“ Радка Кушлева. Идеята да се увековечи името и творчеството на родопчанката прославила фолклора на планината е на народния певец Хамид Имамски. Това е една негова откопелна идея, която днес се осъществява. Хамид Имамски намира съмишленици в лицето на дъщерите на Радка Кушлева, Община Смолян и много други родолюбиви родопчани. „Радка Кушлева е първия родопски глас, който популяризира родопската песен. И за съжаление, не знам, до момента да има нещо в нейна памет, улица на нейно име или площад, коментира Хамид Имамски.

Бюст-паметникът на Радка Кушлева е с човешки ръст и ще бъде поставен в центъра на град Смолян, в близост до Родопски драматичен театър „Николай Хайтов“. Датата 12 юли не е случайно избрана. Това е рождения ден на Радка Кушлева – през 1926 г. в Широка лъка. Родопската изпълнителка е родена в семейството на певци и гайдари. Първите изяви на младата родопчанка са през 1942 г. Тогава гласът ѝ прозвучава за първи път по Радио София. Заедно със сестрите си Мария, Анка и Стефка сформира вокалния квартет „Сестри Кушлеви“, с който правят много записи и концерти в България и по света. Това е първият вокален квартет в България, който изпълнява фолклорни обработки. По-късно квартетът прераства в секстет. В него вече пеят дъщерите на Радка – Соня и Диди. Радка Кушлева е била част от ансамбъла „Наша песен“, в който са пели още Мита Стойчева, Лалка Павлова, Борис Машалов, Славка Секутова и Ика Стоянова.

В нейна памет, в родното ѝ село Широка лъка се е организиран национален конкурс-надпяване „С песните на Радка Кушлева“, но от доста време той не се провежда.

В ПЕРПЕРИКОН РАЗКРИВАТ ЕПИСКОПСКИ ДВОРЕЦ

Започна новият археологически сезон на скалния град Перперикон. В продължение на три месеца повече от 60 работници ще продължат проучването на Южния квартал. Както се знае, там бе открита най-голямата епископска катедрала от раннохристиянския период (V–VI в.) в Родопите. Това е трикорабна базилика с дължина близо 40 м, красиви колони и монументална украса.

През 2020 г. предстои разкриването на сектора на запад от църквата, където се долавят следи от величествени градежи. По всяка вероятност става дума за цял комплекс, свързан с функционирането на храма. Това може да бъде само монументалната резиденция на епископите на Перперикон от края на V–VI в.

НАШИ ГЛАСОВЕ В МЕДИИТЕ

Разорението на тракийските българи. Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов пред телевизия Bulgaria ON AIR – 28 юни 2020 г. Основна тема на разговора бе за героизма и трагедията на тракийските българи и затова дали ще дочакат техните наследници обезщетения за загубените си имоти в Одринска Тракия. Въпросът за тези обезщетения се подвигна нееднократно, но все още няма решение. Втората тема бе посветена на Седмото Велико народно събрание, което прие Конституцията на Република България.

На страниците на EuroChicago.com 21 юли 2020 г. На страниците на информационен портал за българите по света Eurochicago.com, който се списва на три езика – български, английски и руски, са публикувани резултати от конкурса „Завръщане към корените“ – 2020, обявен от Тракийско сдружение „Национална инициатива „Завръщане към корените“ и „По обратния път на дедите ни“ с подкрепата на Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт

ТРАКИЙЦИ ПОДКРЕПЯТ ТРАДИЦИОННИТЕ ХРИСТИЯНСКИ ЦЕННОСТИ

Сдружение „Родители обединени за децата“ проведе Национален протест шестиве на 20 юни в столицата. Протестното шествие тръгна от НДК и завърши пред сградата на Парламента. То бе част от поредицата протестни действия, организирани от Сдружението с искане за отмяна на Закона за социалните услуги и произтичащите от него промени в редица български закони. СТДБ винаги е подкрепял традиционните християнски ценности и

правото на децата да растат в нормални семейства, а родителите да имат правото да защитават своите деца и да ги възпитават. Тракийци подкрепиха родителите в протеста.

РАБОТНА СРЕЩА В ЗЛАТОГРАД И СМОЛЯН

На 27 юни 2020 г., Красимир Премянов – председател на СТДБ, Краснодар. Беломорски – зам.-председател на Централното ръководство на Съюза, членовете на Върховния комитет Дора Янкова и д-р Ваня Иванова, проведоха работна среща с представители на тракийци в Златоград и Смолян. По време на срещите бяха обсъдени организационни въпроси, свързани с предстоящо отчетно-изборно събрание на тракийското дружество в Смолян и се уточниха детайли за мероприятията в Славейно, посветени на 117 години от Илинденско-преображенското въстание в Родопите.

Честит юбилей! ИЛИЯ ЯНЕВ НА 80 ГОДИНИ

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС
80 години духът му тракийски останал у него като мъка или гордост,
че е потомък на род известен от тракийското село Булгаркьой в Източна Тракия.
Години живяни – и бедни, и трудни, но младост гореща в щастливи ги превръща.
Богатство не дири, трудът си не свиди
с ръцете способни, с тракийски заложби,
животът обмисля, миг празен от труд да не остави.
След върната служба на род и Родина Всеотдайно се включва в дейността на клуба.

Уважаеми г-н Янев,
От името на Управителния

съвет на тракийското дружество „Лазар Маджаров“ – Сливен, на тракийци и певчески състав на „Тракия пее“, чийто художествен ръководител сте и лично от моя име Ви поздравяваме най-сърдечно по случай Вашият 80-ти рожден ден. Благодарим Ви за всеотдайния Ви труд!

Пазете тракийския си дух и с песни тракийски историята на Тракия да съхраним.

Пожелаваме Ви здраве на Вас и Вашето семейство, бла-

гополучие и успехи в тракийската кауза.

Честит юбилей!

И н е ж .
Кирил Киряков, председател на тракийското дружество „Л. Маджаров“ – Сливен

Тракийското дружество „Лазар Маджаров“ Сливен честити рождения ден – 12 юли на инж. Тодор Стоянов Дечев и му пожелава здраве и все така всеотдайно да работи за тракийската кауза.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, д-р Ваня ИВАНОВА, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка ЯНЕВА (Сливен) – 0897601560; Анета ГЕОРГИЕВА (Хасково) – 0894 044 420; Веска ЛАМБОВА (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БЪЛГАРИ СЪЗДАЛИ ФУТБОЛНИЯ ГРАНД „ГАЛАТАСАРАЙ“

От 11 футболисти в отбора десет са били българи

Турският футболен гранд „Тракарт“.

„Галатасарай“ е известен в цял свят, но малцина знаят, че българи стоят в основата на неговото създаване в самото начало на XX век. Сред първооснователите му са учениците във Френския лицей Благой Балъччиев и Борис Николов. „Все още името на Балъччиев е знаме в Истанбул, за него там говорят с уважение и преклонение. От 11 футболисти в отбора на „Галатасарай“ десет са били българи“, разказва пловдивският художник Жорж Трак, който организира миналата година историческата изложба „Бележити българи, обучавани в лицей „Галатасарай“. Експозицията може да се види в културен център

Капитан на тима е бил Сава Киров, другите са: вратарят Христо Македонски, Георги Божков, Кирил Дупков, Илия Ковачев, Димитър Стефанов, Александър Фурнаджиев, Пейко Пеев, Павел Вълчев, Нестор Несторов, Христо Николов и Апостол Апостолов. През лятото на 1909 г. в София за ваканцията си идват студентите от лицей в Галатасарай и провеждат първите мачове в местността Пустината (днес стадион „Българска армия“). Пренасят на родна земя клуба, създаден предишната година в Турция, и за капитан е избран Сава Киров. В негова чест кръщават българския

тим „Савата“.

След като се дипломират в Цариград и се завръщат окончател-

но в столицата през ноември 1913

г., основават първия български отбор ФК-13. Числото 13 е в чест

на 13-те ученици, основали тима през 1909 г. Посветената на българските ученици във Френския колеж в Истанбул експозиция е уникална по рода си. Съвместното проучване на „Тракарт“ и Университета в Галатасарай открива 70 имена на българи, но само за 55 от тях има данни.

Според Жорж Трак подобни събития затвърждават културните връзки с българите, живеещи извън страната. Истанбул е световен град, огромен мегаполис и е естествено България да има свое културно средище в него. Най-добре е това да бъде Желязната църква – емблематично присъствие на българщината на Златния рог. Метохът, криптата, Екзархията – тези светини е естествено да бъдат мост

за различни инициативи и културни проекти, смята художникът. („Марица“)

ВЕЛИЧКОВ С НОВЕ МЕЖДУ ПОЛИТИКАТА И ЖИВОПИСТА

Сред ярките държавници, учили в лицей, е Константин Величков. Политик, писател и художник, той е един от инициаторите за създаването на Държавното рисувално училище в София. Роден е в Пазарджик, в занаятчийско семейство. Получава образованието си в класното училище в родния си град и във Френския лицей в Галатасарай в Цариград (1868–1874). След това е учител по български и френски език, история и география в Пазарджик. От 1879 до 1885 г. е народен представител в Областното събрание на Източна Румелия. Две години по-късно заминава за Флоренция, където учи живопис.

Величков заема редица престижни министерски и дипломатически длъжности в управлението на новата българска държава. Занимава се активно с преводаческа дейност. Автор е на драми, сонети, белетристика. Наред с всичко това той оставя живописно наследство от портрети, жанрови сцени и пейзажи.

СТАМБОЛОВ И КАБЛЕШКОВ УЧИЛИ В ЛИЦЕЯ

тични личности в политиката, историята, военното дело. Сред големите имена, учили в колежа в Галатасарай, са Стефан Стамболов, Павел Бобеков, Константин Величков, Антон Франгя, Никола Вълков Чалъков, Михаил Савов, Вълко Велчев, Георги Измирлиев, Тодор Каблешков, Стоян Михайловски, Добри Войников, Симеон Радев и други.

„Част от генералитета на нашата армия е учил в този колеж. Това е напълно разбираемо – в края на XIX век София е била 10 хил. души, Пловдив – 30 хил. души, а в Истанбул са живеели 100 000 българи. Той е бил най-големият български град“, обяснява Трак. В Цариград са живеели и много от прогресивните български семейства, които са се стремели децата им да получат образование и да имат свой бизнес. „Сега заможните фамилии изпращат децата си в Париж, Берлин, Рим, Лондон, Брюксел – столиците на ЕС, да се образоват. Така е било и някога“, отбелязва Жорж Трак.

Във Френския лицей всички преподаватели са били европейци, най-много са били французите, но е имало италианци и германци. „Тяхното образователно дело е било мост към европейската култура в балканска среда. Истанбул е бил столицата на империята и огромен търговски център, а най-елитните университети в него са били Френският и Роберт колеж“, допълва той. Западните им преподаватели ги възпитавали в духа на Просвещението и на порива на Великата френска революция към свобода, равенство и братство. Затова не е учудващо, че тези български титани, изучили се в Цариград, участват в българското осъзнаване и стремеж първо за духовна самостоятелност, а впоследствие и за национална независимост.

Във Френския колеж са учили плеяда наши възрожденци, които след Освобождението активно са се включили в строителството на свободна България. Много от тях са емблема-

УЧИЛИЩЕТО ТРЪГВА ПРЕЗ 1481 Г.

Училището „Галатасарай“ е създадено през 1481 година от султан Баязид II. Това е второто най-старо училище в Турция. Разположено е в квартал Галата на северния бряг на Златния рог, в близост до средновековна генуезка крепост. Въведен бил френският модел на обучение, но вместо френски, латински и гръцки език се преподавали турски, арабски и персийски. Лицеят бил разделен на три секции, разполагал със собствена баня и болница. За ученици-

те били осигурени столово хранене, униформи, тоалетни принадлежности, книги и учебни материали. Голяма част от учениците стават известни държавници, преподаватели, дипломати, преводачи, писатели в държави, които са били част от Османската империя. Някои от тях са първите държавници в страните си – България, Сърбия и Гърция. През 1992 година към лицей е създаден Галатасарайски университет, който е един от най-престижните в страната.

